

VOLKSKUNST

Driemaandelijks tijdschrift voor de studie en de verspreiding van de Vlaamse volkscultuur

JAARGANG 44 :: NUMMER 1 :: MAART 2020



* :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: *

* :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: *

* :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: *

* :: werkgroep Communicatie :: *

* :: werkgroep Archiveren :: *

* :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: *

1964

2020



**Volkskunst is een uitgave van het
INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST**

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

KALENDER

Voor gedetailleerde info over activiteiten, bals, feesten, evenementen en festivals kan je terecht op onze websites:

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>
en <https://www.volksdansbals.vlaanderen>

IVV Activiteiten

Statutaire Algemene Vergadering

De geplande vergadering van zaterdag 28 maart 2020 gaat niet door omwille van de coronavirus maatregelen!

IVV Cursussen

Meer info over deze cursussen vind je ook op www.instituutvlaamsevolkskunst.be (zie ook blz. 10)

Open Cursusdag Vendelen 2020

Uitgesteld wegens coronavirus!

Kennismakingscursus Vendelen 2020

Zondag 18 oktober 2020 - Leuven

Vendeliërsverbroedering 2020

Zondag 29 november 2020 - Herentals

Monitorencursus 2020-2021

Datums en locaties nog vast te leggen

IVV Kalender

Alle IVV activiteiten, vergaderingen en cursussen vind je in onze Google-kalender

Bekijk de volledige kalender op onze website

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/kalender>

CONTACT

IVV - Secretariaat

Jubellaan 123

2800 Mechelen

+32 15 633499

+32 496 593523

e-post: secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

IVV - Zetel

Dorpsstraat 83

9190 Stekene

Web en Sociale Media

URL: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

Facebook: /InstVlaVolk

Twitter: @InstVlaVolk

Info en bestellingen

Je kan terecht op het secretariaat voor alle info, bestelling en aankoop van onze publicaties en proefnummers van dit tijdschrift.

On-line bestellen van publicaties kan via de IVV - Webwinkel:

<https://webwinkel.instituutvlaamsevolkskunst.be>

of per e-post: bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

Bank

BIC: KREDDEBB

IBAN: BE14 4163 0794 5183

Ondernemingsnummer

0414 508 714



Foto voorpagina

Reconstructie West-Vlaamse Klederdracht - Kantwerksters. Bron: lithografie: Spitzenklöpperin aus der Umgebung von Brügge, Fritz von Lipperheide, Berlin 1874

EDITORIAAL

Schouderklopje

Een internationaal team onderzoekers, onder wie geologen van de Vrije Universiteit Brussel, heeft bijkomend bewijs gevonden voor de theorie dat de dinosauriërs 66 miljoen jaar geleden (nvdr. of was het 65 miljoen jaar?) werden uitgeroeid door een meteorietinslag⁽¹⁾. Wat leren we uit deze gebeurtenis?

We kunnen ons moeilijk inbeelden dat de aarde al meer dan 66 miljoen jaar bestaat. Wat is er in die periode zoal gebeurd? Het cijfer alleen al zou enig relativiseringsvermogen moeten creëren. De impact van de 12 km grote meteoriet had naar schatting de kracht van 10 miljard atoombomben uit de Tweede Wereldoorlog. De daaropvolgende verontreiniging van de atmosfeer met afscherming van het zonlicht kostte alle dieren van meer dan 5 kg het leven. Dichter bij onze tijd, maar toch nog meer dan 2,5 miljoen jaar geleden was de aarde een tropisch paradijs met een volledig ijsvrij Groenland⁽²⁾. Beetje bij beetje leren we over het verleden. In afwachting blijven we feiten en toestanden beschouwen als voor het eerst gebeurend, terwijl dat waarschijnlijk niet zo is.

Alleen al om tot die vaststelling te komen is archiefwerk bijzonder interessant. Bij het ingeven van archiefstukken in KADOC⁽³⁾ vond ik een artikel met als titel: Verenigingen op zoek naar een nieuwe identiteit. Het bevatte de neerslag van een interview met Dr. Luc Dekeyser over zijn doctoraatswerk uit 1991⁽⁴⁾. Het interview bewijst dat dezelfde bekommernissen al langer leven dan vandaag. Het artikel begint met de vragen zoals: verkeert het verenigingsleven in crisis? Is het vormingswerk in verenigingsverband op sterven na dood? Luc Dekeyser beschouwt de evolutie naar een informatiesamenleving als een belangrijke ontwikkeling. Hij bedoelde een samenleving waarin informatie en vorming moeilijk beheersbaar wordt. Ideaalbeelden verdwijnen en maken plaats voor een vrije zoektocht naar ideale situaties. Verenigingen hebben volgens Dekeyser de taak hun leden te wijzen op een veranderende samenleving en de manier waarop kan ingespeeld worden op die veranderingen. Zijn onderzoek resulteerde in vier krachtlijnen voor verenigingen die vorming opnemen in hun missie.

Ten eerste: **maatschappelijke activering**. Het gaat over volkskunst die voldoende toegankelijk moet zijn in de huidige maatschappij. Welke structuren en organisaties bieden opportuniteiten voor samenwerking? Welke jeugd- of seniorenwerking biedt mogelijkheden?

Ten tweede: **educatie**. Welke vaardigheden en kennis kunnen dienstig zijn in onze samenleving. Wat leert het verleden over de toekomst? Zowel het aspect 'volks' als het aspect 'kunst' komen in aanmerking. Wals, schottisch, polka en mazurka zijn minstens 150 jaar jong. Internationale contacten leren ons hoe onze eigen rijke Vlaamse cultuur geïnspireerd werd door andere Europese culturen en vice versa. Schilderijen in aantrekkelijke en met veel publiciteit aangekondigde tentoonstellingen geven ons inzicht in evolutie van kledij en kunnen inspirerend werken (cfr. Pi-kant). Inzicht ook in wat we doen en waarvoor we staan: zonder meer kapitale elementen.

Ten derde: **animatie**. Een mooi voorbeeld kunnen creaties zijn van dansen die, gebruik makend van traditionele danspassen en -vormen, met toegankelijke en vlotte muzikale ondersteuning volksdansen, aantrekkelijk maken of houden. Recreatie heeft een belangrijke functie in de groepswerking. De boog mag niet altijd gespannen staan. Het blijft een opgave om een brede instroom te combineren met kwaliteit. Luc Dekeyser breekt in dat verband een lans voor het veelzijdig projectmatig werken. Veelzijdigheid en streven naar duidelijke afgelijnde eindpunten en doelstellingen zijn troeven om aan ledenwerving te doen. Mogelijkerwijze ontstaat er een gezonde interactie tussen subgroepen die convergeert in gezamenlijke erkenningspunten.

Ten vierde: **dienstverlening**. Ten dienste stellen van mensen en mogelijkheden moet ons vrijwaren van centripetaal eenrichtingsverkeer. Een driekoningencampagne in woonzorgcentra of animatie voor mensen met een beperking zijn voorbeelden waarmee kennis en kunde ten dienste gesteld worden van de gemeenschap. Een volksdansmoment vóór een les wiskunde of biologie? Een interessant idee dat al werkelijkheid is in een Steinerschool in Gent⁽⁵⁾.

En wat leert de geschiedenis ons over de corona-perikelen? Er is mogelijk een parallellisme te trekken met de pest epidemieën uit de Middeleeuwen. Medisch-historicus Bob Van Hee schetst de gelijkenis. Het coronavirus brak uit in China en kwam via Italië Europa binnen. Dat is precies dezelfde weg die de pest in de Middeleeuwen volgde. Waarschijnlijk ging de pest aan land in Messina op Sicilië, en trok de ziekte daarna via Napels noordwaarts. Bronnen uit de 14e eeuw maken melding van een zijderoutevloot waarvan de bemanning ziek aanmeerde in Messina in het jaar 1346⁽⁶⁾.

(1) Belga. Het Laatste Nieuws, 9 september 2019.

(2) Van De Sype Koen. Het Laatste Nieuws 12 december 2016.

(3) KADOC. Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving aan de KU Leuven.

(4) Dekeyser Luc. Verenigingen op zoek naar nieuwe identiteit. CSKW Cultuur-Genoten 1991; 20(2): pp. 3-8.

(5) Claudia Verplanke-Waas. Dansen voor de les begint. Danst 2019; nr.3: pp. 15-16.

(6) <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/02/27/hoe-ook-de-pest-via-italie-europa-binnendrong/> geraadpleegd op 8 maart 2020.

We eindigen met een voorbeeld uit het plantenrijk. Fossielen bewijzen ons dat de ons welbekende *Ginkgo biloba* L. wijdverspreid was in Europa vóór de laatste ijstijd. De boom is zo'n 280 miljoen jaar geleden ontstaan⁽⁷⁾. In Europa is hij tijdelijk verdwenen tijdens de ijstijd, maar nu weer volop aanwezig. *Ginkgo biloba* wordt ook Japanse tempelboom genoemd. In Hiroshima begonnen diverse ginkgo's al enkele weken na het droppen van de atoombom opnieuw bladeren te maken⁽⁸⁾. *Ginkgo biloba* wordt ook geheugenboom genoemd, omdat extracten van bladeren gebruikt worden tegen vergetelheid.

Laten we de geschiedenis niet vergeten. Alvast een Corona-schouderklopje aan al onze lezers.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV



*Bladeren van Ginkgo biloba L. of Japanse tempelboom
(bron: G. Verhelst. Groot handboek geneeskrachtige
planten 4de druk p.273: H. Degraen voor BIONAL).*



(7) <https://www.scientias.nl/de-japanse-notenboom-is-praktisch-onsterfelijk-en-dit-is-waarom/> geraadpleegd op 8 maart 2020.

(8) <http://www.plantenkwekerijen.be/ginkgobiloba,jap.html> geraadpleegd op 8 maart 2020.

PUBLICATIES

Dans Nu - bundel 12 Creaties van dansmeester Renaat Van Craenenbroeck

IVV heeft een nieuwe dansbundel klaar: Creaties van dansmeester Renaat Van Craenenbroeck. Met deze uitgave wil het een man met bijzondere verdiensten huldigen en weer een reeks dansen ontsluiten voor onze volkskunstgroepen.

Renaat Van Craenenbroeck was een bijzonder man, geboren en getogen Antwerpenaar, enig kind van een kleermaker. Hij studeert handelswetenschappen, een opleiding voor de zakenwereld. Zijn talentkennis is fenomenaal, hij kent zelfs Russisch. Hij houdt van Antwerpen en Vlaanderen, is enkele jaren stadsgids van Antwerpen. En hij houdt van volksdansen. Zoals zovelen van zijn generatie zette hij de eerste danspassen bij de jeugdbeweging.

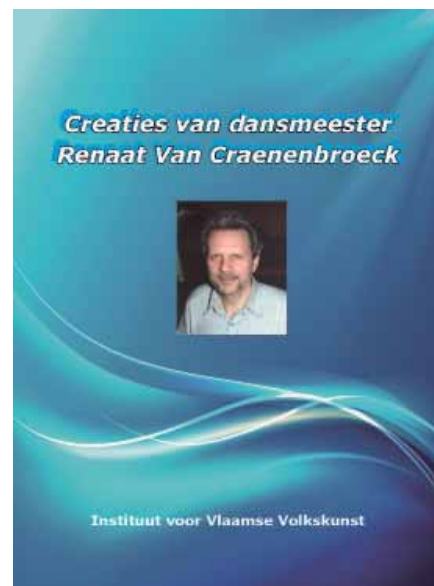
Hij wil meer. Een verzorgde houding tijdens het dansen, hoffelijkheid tegenover de partner en... interesse voor de geschiedenis van de dans in onze streken en elders. Samen met Hubert Boone en Wannes Vandevelde gaat hij de boer op. Bij de oude mensen dansen en muziek noteren. Hij werkt hiervoor ook samen met het Vlaams Dansarchief. Oude dansen worden opnieuw uitgegeven. Renaat Van Craenenbroeck was al van in de beginperiode nauw bij de werkzaamheden en uitgaven van het Vlaams Dansarchief betrokken. Hij werkte mee aan de drie uitgaven van de 'Kadril van Achtel'. 'Dansen uit Midden-Brabant' was de volgende bundel. In de uitgave 'Dansen uit Hoogstraten' vinden we niet minder dan drie rijk gedocumenteerde artikelen over 'Het Heiluizen in Hoogstraten', 'Zwaarddansers en Kalverdansen te Hoogstraten' en losse aantekeningen bij de beschreven dansen. De laatste bundel waaraan hij meewerkte, was 'Oude Dansen uit Achtel', uitgegeven in 1972.

Renaat wordt dansmeester. Hij leert de jeugd dansen. Hij wil volmaaktheid, is streng voor zichzelf, streng voor de anderen. Hij is veel op pad, maar eens thuis, betreft hij zijn gezin bij zijn hobby. Dan wordt de living ontruimd om nieuwe danspassen in te oefenen. Hij wil meer: op basis van oude muziek en traditionele passen ontwerpt hij nieuwe creaties. Meer dan dertig, stuk voor stuk pareltjes met een bijzonder karakter. Elf ervan worden beschreven in de bundel, met de bijhorende muziek. Het zijn: 'k Wil, Mazurka met piston, Mazurka van Hofstade, Onder den toren, Polka Poortjes, Polka sjarleston, Schottisch in karree, Schottisch-Mazurka, Wals van Kortenberg, Wisselmazurka en Zjabadada.

Het is slechts een klein deel van zijn indrukwekkende bibliotheek die we mochten onderbrengen in de Collectie Renaat Van Craenenbroeck binnen de archiefverzameling van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst. De collectie telt meer dan 500 geïnventariseerde stukken die toegankelijk zijn via het KADOC (Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving) aan de KULeuven⁽¹⁾.

De bundel 'Creaties van dansmeester Renaat Van Craenenbroeck' werd samengesteld door volgende leden van het Vlaams Dansarchief: Gert Laekeman, Lisette Luyckx, Machteld Van den Bossche en Paula Wouters. Achtergrondinformatie werd gegeven door Katrien Van Craenenbroeck, Marc De Wachter, Hugo Bulterijst en dansgroep Lange Wapper. De verklarende danstekeningen zijn van Paula Wouters en Dirk Janssens. De traditionele volksmuziek werd o.a. genoteerd door Hubert Boone. De huidige muzieknotatie is van Lisette Luyckx en het muzieknazicht gebeurde door Oswald Lauriks. De opmaak gebeurde door Machteld Van Den Bossche en Stefaan Haesen.

Johan



Bestellen

De verkoopprijs van deze dansbundel bedraagt 8 euro.

Deze nieuwe bundel kan online besteld worden in de IVV webwinkel of neem contact op met het IVV-Secretariaat (contactinfo en URL van de webwinkel vind je vooraan in deze Volkskunst).

Verzending

Bestellingen worden zo snel mogelijk verstuurd.

Tot 2 exemplaren bedragen de verzendingskosten 3 euro per zending. Voor 3 of meer exemplaren gelden de tarieven voor pakjes (vanaf 5,70 euro).

(1) <http://www.lias.be/zoeken-in-lias/>

REDACTIONEEL

Abonnementen 2020

De redactie dankt alle abonnees voor het nemen of hernieuwen van hun abonnement.

SPROKKELINGEN

In Memoriam Anita Verbruggen

*Wie we graag zien ontvalt ons steeds te vroeg.
Dat is des te meer waar voor Anita Verbruggen.
Anita was bekend en geliefd als een toegewijde
accordeoniste.*

Ze reisde wekelijks het Vlaamse land af om diverse volkskunstgroepen muzikaal te ondersteunen. Anita speelde accordeon voor de groepen Pajottenland (Dilbeek), Sneyssens (Evergem), Lange Stien (Beveren), op festivals, bals, buitenlandse reizen en cursussen. Anita stelde haar muzikaal talent ten dienste van menige volkskunstgroep die muzikale begeleiding nodig had. Het was telkens een geruststelling als zij optredens kon begeleiden. Ze vulde probleemloos instructies van dansleiders in, met aandacht voor de noden van uitvoerende dansers.

Naast haar muzikaal bestaan, stond Anita ten dienste van haar patiënten als nachtverpleegster. Op zaterdag 1 februari jl. deed een warmhartige gemeenschap Anita uitgeleide. Harp en dwarsfluiten lieten Pachelbel weerklinken in de canon die perspectief geeft aan eeuwigheid. De gemeenschap deed haar zacht uitgeleide met een sfeervol 'wazig avondduister'.

Anita Verbruggen was amper 62 jaar. De klanken van haar accordeon blijven naklinken in de oren van wie haar mochten kennen en waarderen. We beschikken over opnamen om op haar muzikale begeleiding te blijven dansen. De tekst op het overlijdensbericht vertolkt ontroerend mooi Anita's zacht en zorgzaam karakter:

*Nooit zal je nog door de tuin lopen
Waar iedere bloem en iedere plant
Getuigden van je zorgzame hand
Nu gaat voor jou de hemeltuin open*

Lieve Anita, dank voor je inzet voor patiënten en volksdanswereld. Laat je volksdansmuziek weerklinken in het land dat elk verstand te boven gaat. We wensen sterkte aan de familie, en de nabijheid van fijngevoelige mensen.

Erwin Steeman, Machteld Van Den Bossche en Gert Laekeman



ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,



met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën



12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

Dansbeschrijving Zatte Mazurka

In het kader van de activiteiten van het Dansarchief, publiceren we in dit nummer een danscreatie door Pit Ballin op muziek van Paul Van duren.

In samenwerking met de auteurs stellen we zowel beschrijving, danstekeningen als dansmuziek ter beschikking van onze lezers. In de toekomst zullen we nog danspakketten publiceren. In samenspraak met de auteurs en het IVV-secretariaat kan ondersteuning gegeven worden voor instructie. We hopen op die manier tegemoet te komen aan de vraag van volkskunstgroepen die wensen hun repertoire te verruimen. We willen tenslotte nog aangeven dat gebruik van de muziek van 'Zatte Mazurka' onderworpen is aan de regelgeving wat auteursrechten betreft.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV en voorzitter Vlaams Dansarchief

Zatte mazurka

Dans voor 8 jongens

Categorie Jongensdansen

Creatie	Pit Ballin	
Muziek	Paul Van duren	
Danspassen	Mazurkapas, gaanpas, driehoppas, looppas, bijtrekpas, mazurkapas zijwaarts, galopsprong	
Opstelling	8 jongens in ruitvormige formatie achteraan links van de dansvloer	
Jaar van creatie	2003	
Uitvoering		
Voorspel (2 maten)		
Figuur I		
<i>Tijdens de eerste 8 maten beweegt de ruitformatie voorwaarts tot in het midden van het podium (1).</i>		
A	1-4	1 mazurkapas voorwaarts met L-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen LRL. 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen RLR.
	5-8	herhaling van Figuur I/A1-4.
	9-12	1 mazurkapas voorwaarts met L-voet en 1 driehoppas-L waarbij elke jongen individueel ½ draai L-om maakt (2) 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet en 1 driehoppas-R waarbij elke jongen individueel ½ draai R-om maakt.
B	13-14	Herhaling van Figuur I/A9-10.
	15-16	5 looppassen en een sluitsprong naar één lange horizontale rij, kleinste jongens in het midden, allen handen op de schouders (3)(4).
	17-20	Allen 1 driehoppas-L en 1 driehoppas-R. 6 looppassen (L beginnen) waarbij de wiek ¼ toer verder draait rtdz, Js 5,6,7,8 lopen dus achterwaarts (5).

	21-24	Herhaling van Figuur I/B17-20. De rij staat nu front achterwaarts (6)(7).
C	25-32	Kontjesrij: 2 bijtrekpassen naar L, 2 bijtrekpassen naar R en herhalen. Kontjesrij = voet uitdraaien, lichtjes gebogen knieën, draaien met 'de kont' (7).
	33-36	1 driehoppas-L en 1 driehoppas-R, dan houding lossen 5 looppassen en een sluitsprong naar 2 verticale rijen, iedereen front voorwaarts zoals aangegeven in tekening 8.
D	37-40	Allen 4 mazurkapassen zijwaarts naar elkaar (9).
	41-42	Na een $\frac{1}{4}$ -draai naar elkaar, geven de jongens elkaar de R-hand 2 mazurkapassen voorwaarts met L-voet, 1/1-toer rmdz zon draaien (10).
	43-44	Met 6 looppassen (L-voet beginnen) verder rmdz draaien, houding lossen en naar tegenovergestelde plaats lopen Js 1-4 eindigen front achterwaarts, Js 5-8 eindigen front voorwaarts (11).

Figuur II

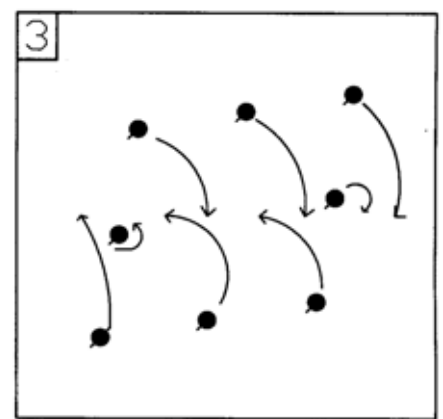
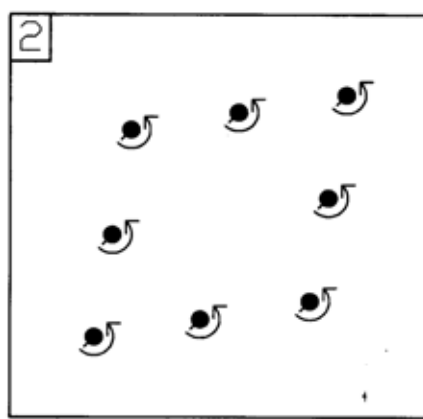
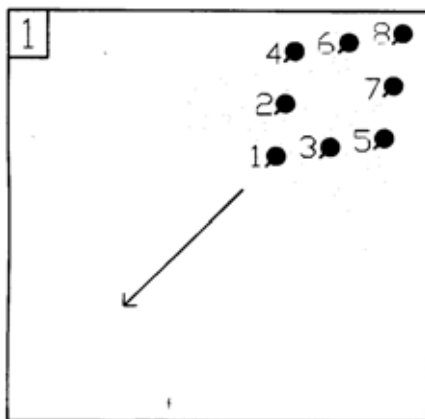
Tijdens de volgende 8 maten trekken de 2 rijen uit naar een halve cirkel (12).

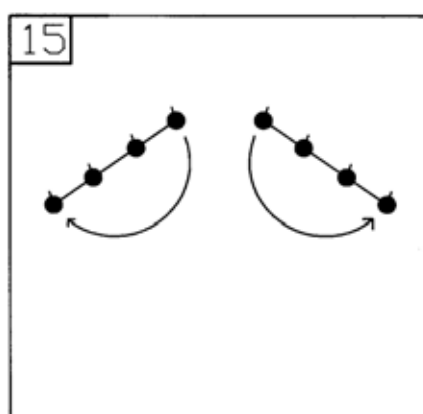
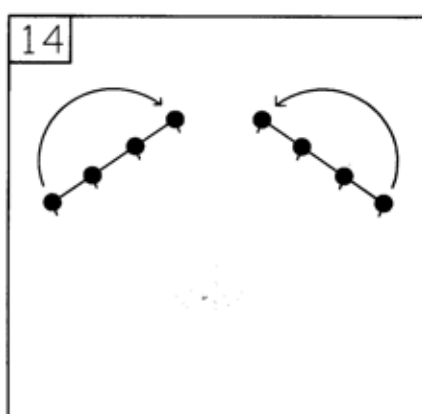
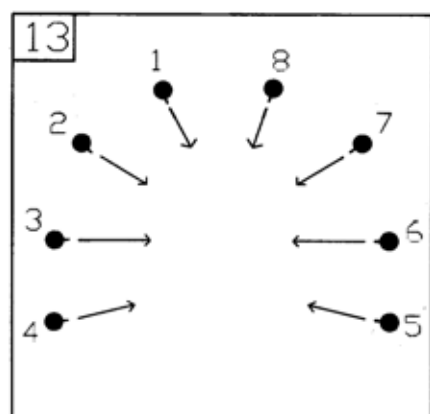
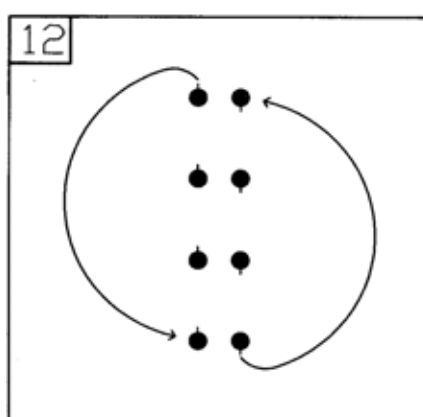
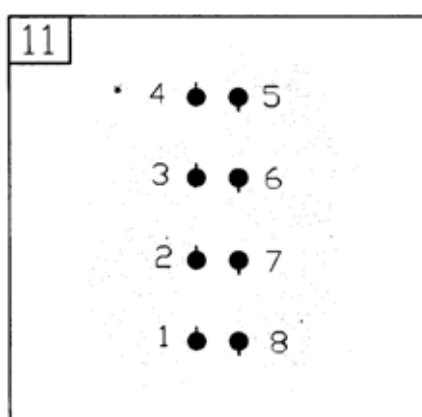
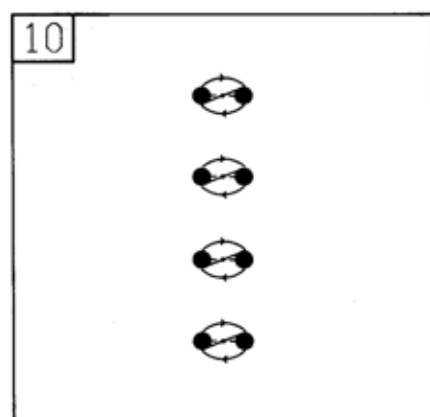
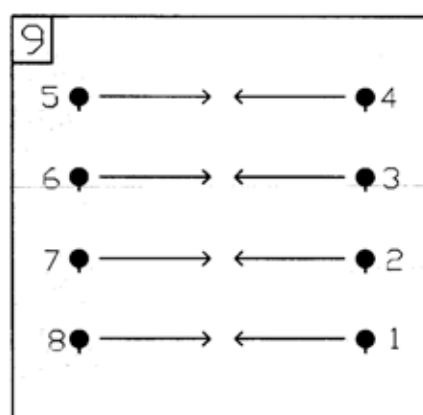
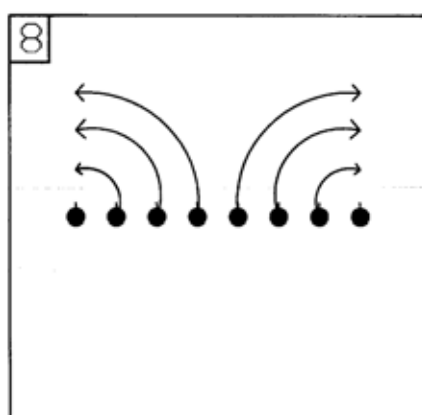
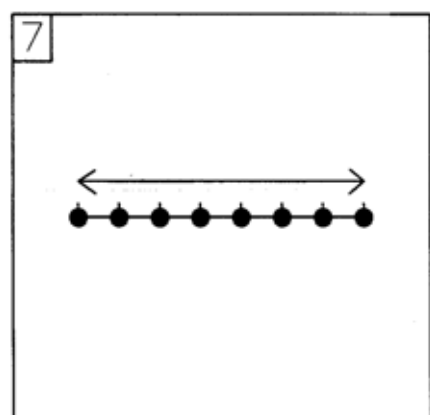
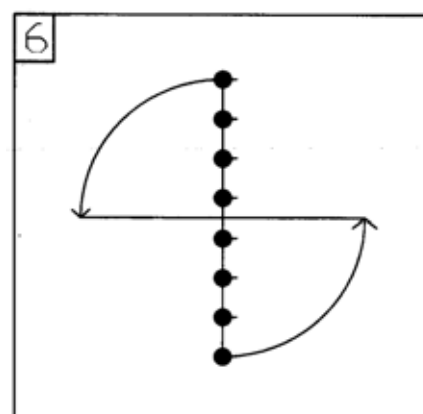
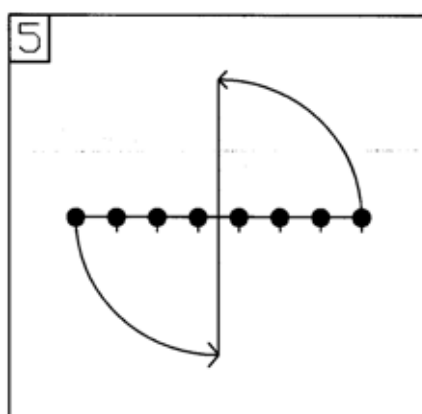
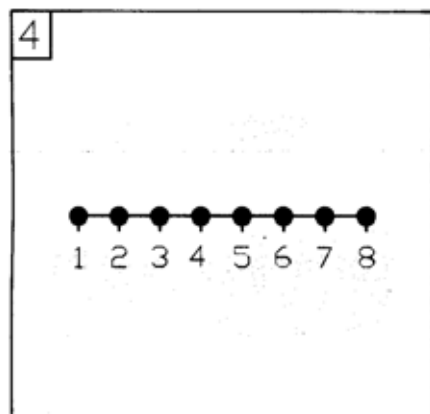
A	1-4	1 mazurkapas voorwaarts met L-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen LRL. 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen RLR (12)(13).
	5-8	Herhaling van Figuur II/A1-4. Eindigen in halve cirkel (13).
A	9-12	1 mazurkapas voorwaarts met L-voet. 1 driehoppas-L waarbij elke jongen individueel $\frac{1}{2}$ -draai L-om maakt. 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet. 1 driehoppas-R waarbij elke jongen individueel $\frac{1}{2}$ -draai R-om maakt.
	13-14	Herhaling van Figuur II/A9-10.
	15-16	1 mazurkapas voorwaarts met R-voet, 3 looppassen (RLR) naar twee rijen in V-formatie (14).
B	17-20	Allen 1 driehoppas-L en 1 driehoppas-R. 6 looppassen (L beginnen) waarbij de 2 wieken $\frac{1}{2}$ -toer draaien De 2 middelste jongens lopen voorwaarts, de buitenste jongens lopen achterwaarts (14).
	21-24	Allen 1 driehoppas-L en 1 driehoppas-R. 6 looppassen (L beginnen) waarbij de 2 wieken $\frac{1}{2}$ toer verder draaien (15). Eindigen op oorspronkelijke plaats.
C	25-36	Met 12 galopsprongen trekken de 2 slierten uit (J4 trekt uit langs buiten, J5 langs binnen). Ze kruisen elkaar vooraan en achteraan. Na 8 passen houding lossen en in dezelfde richting verder dansen naar 2 verticale rijen, eindigen front naar elkaar (16)(17)(18).
D	37-38	Allen 2 mazurkapassen (L-voet) voorwaarts (18).
	39-40	De jongens geven elkaar de R-hand 3 looppassen , 1/1-toer rmdz draaien, houding lossen, 3 looppassen achterwaarts.
	41-44	Herhaling van Figuur II/A1-4. Iedereen staat terug op eigen plaats, op het einde van deze sequentie (18) (19).

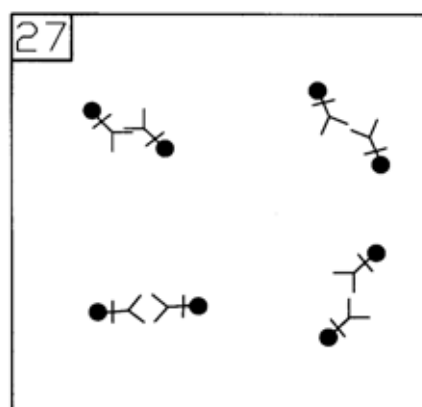
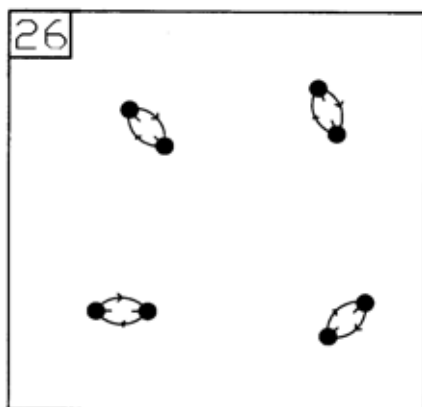
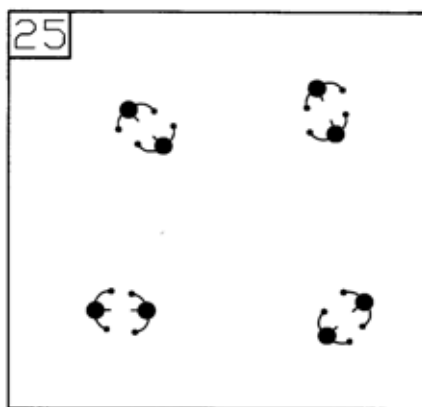
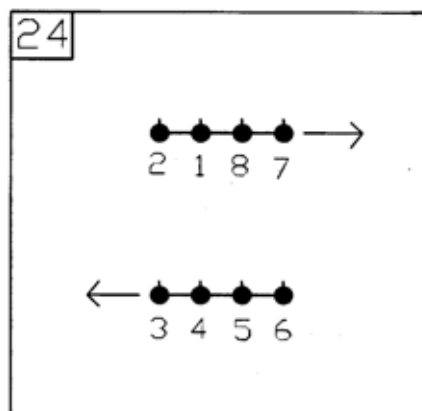
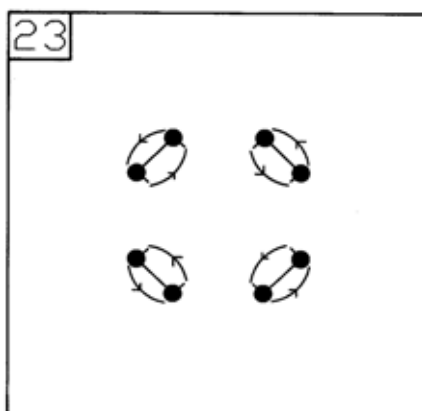
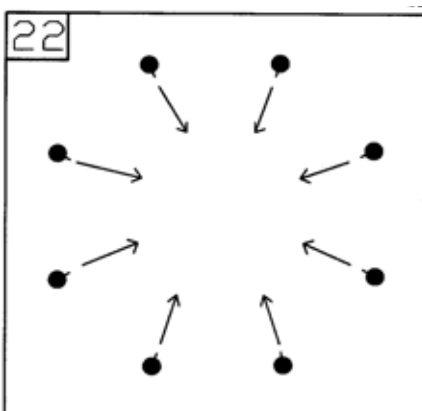
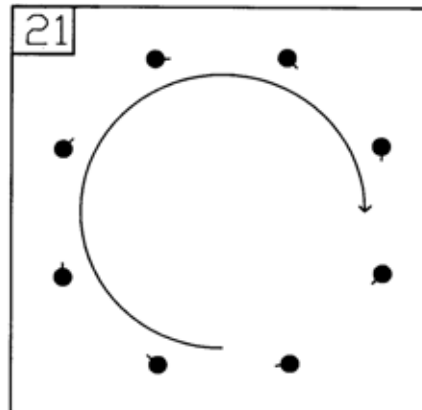
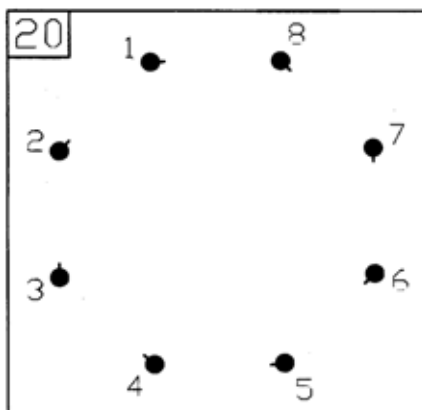
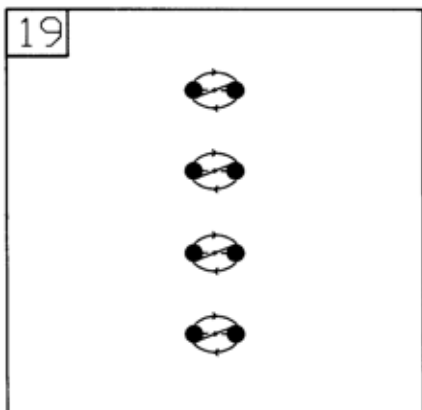
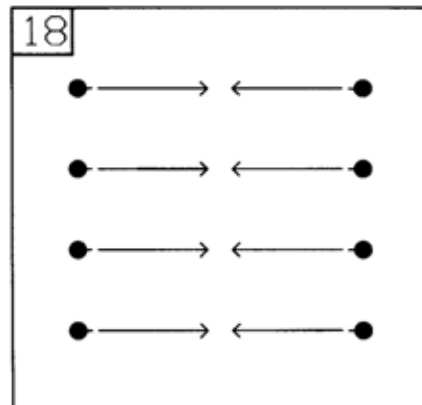
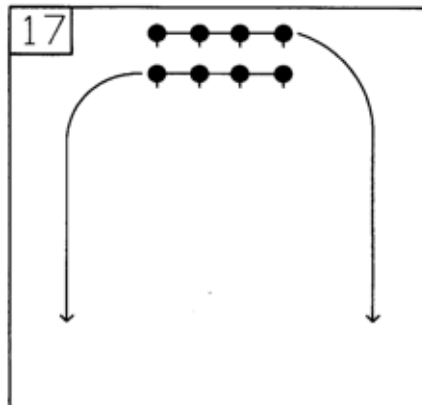
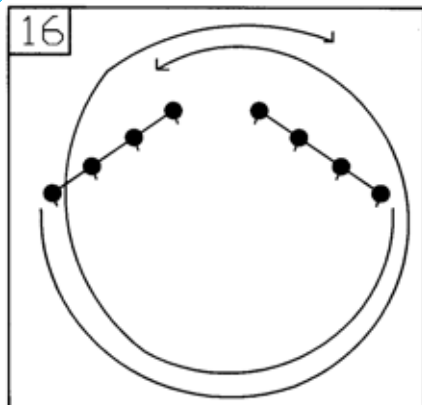
Figuur III

Tijdens de volgende 8 maten trekken de 2 rijen uit richting met de zon, naar een cirkel

A'	1-4	Na een $\frac{1}{4}$ -draai linksom allen: 1 mazurkapas voorwaarts met L-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen LRL. 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet, gevolgd door 3 waggelende gaanpassen RLR (20).
	5-8	Herhaling van Figuur III/A1-4. Eindigen in cirkel (21).
A'	9-12	1 mazurkapas voorwaarts met L-voet 1 driehoppas-links waarbij elke J individueel $\frac{1}{2}$ -draai L-om maakt 1 mazurkapas voorwaarts met R-voet 1 driehoppas-R waarbij elke jongen individueel $\frac{1}{2}$ -draai R-om maakt (22).
	13-14	Herhaling van Figuur III/A9-10.
	15-16	1 mazurkapas voorwaarts met R-voet 3 looppassen (RLR) naar vierkant, per twee de handen op de schouders leggen (23).
B'	17-20	Allen 1 driehoppas-L, 1 driehoppas-R en 6 looppassen (L beginnen) waarbij de 4 wieken 1/1-toer rtdz draaien. De R-J loopt voorwaarts, de L-J loopt achterwaarts (23).
	21-24	Allen 1 driehoppas-L, 1 driehoppas-R en 6 looppassen (L beginnen) waarbij de 4 wieken 1/1-toer draaien. De R-J loopt voorwaarts, de L-J loopt achterwaarts, eindigen front achterwaarts zoals aangegeven in tekening 24.
C'	25-32	Kontjesrij (24): Js 3,4,5,6: 4 bijtrekpassen naar L en 4 bijtrekpassen naar R Js 2,1,8,7: 4 bijtrekpassen naar R en 4 bijtrekpassen naar L Nota: voet uitdraaien, lichtjes gebogen knieën, draaien met 'de kont'.
	33-36	1 driehoppas-L en 1 driehoppas-R, dan houding lossen 5 looppassen en een sluitsprong naar formatie per twee, verspreid over podium (25).
D'	37-47	Vechten (26)(27).







LATTE MAZURKA

(A B C D) x2
+ A' B' C' D'

PAUL VAN DORDEN

Mel.

Chords: Gm, C7, F, Gm, C7, F, Gm, C7, F, Gm, C7, F, G, C, C7, G, C, G, E7, Am, C7, G, G7, C, C, G, E7, Am, C, G, C7, F, Gm, C7, F, Gm, C7, F, G, Am, C7, G, A, E, E7, A, C, A, F#7, Bm, E7, A, A7, C, A, C, Em, A, A7, C, Em, A7, C, Em, A7, C.



VLAAMS DANSARCHIEF - DA

Leden: Gert Laekeman (voorzitter), Koenraad Augustyniak, Hugo Bulterijst, Machteld Van den Bossche, Gudrun Van Eynde en Paula Wouters.

Contact: wgDA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van volksdansen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: driemaandelijks

VENDELEN

Waar zijn we mee bezig ...

De leden van het Vlaams Vendelarchief werken momenteel aan:

- de laatste reeksen in de (digitale) bundel Vendel Nu 8
- voorbereidingen voor de nieuwe bundel Vendel Nu 9
- organiseren van cursussen en vendeliersverbodering
- verzamelen van alle publicaties en documentatie rond vendelzwaaien:
 - vendelreeksen
 - cursusteksten
 - wedstrijdreglementen
 - informatie over formaten van vendelvlaggen

Heb je iets dat ons kan interesseren: contactgegevens hieronder of zie Colofon voor secretariaat.



Monitorencursus

Najaar 2020 - Voorjaar 2021

Tijdens het rondetafelgesprek van de voorbije verbodering bleek er opnieuw interesse in een cursus voor vendelmonitoren. Heb jij interesse in deze cursus waarin je alles leert om als 'vendelleider' aan de slag te gaan, geef dan zo snel mogelijk een seintje aan Stefaan.

Datums en locaties nog vast te leggen

Zodra we het minimum aantal deelnemers bereiken, leggen we plaatsen en datums vast.

Contacteer Stefaan Haesen:

stefaan@haesen.info

+32 496 593523



VLAAMS VENDELARCHIEF - VA

Leden: Herman Oyen, Philip Bogman, Stefaan Haesen (secretaris) en Stefaan Princen

Contact: wgVA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van vendelreeksen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: maandelijks

STREEKDRACHTEN

Een streekdrachtentocht van Walem over Rumst, Reet, Boom, Niel en Schelle naar Aartselaar

Dr. Henri Vannoppen

1. Een mannenlijk uit de Nete in Walem in 1838

Op 19 augustus 1838 werd een mannenlijk uit de Nete gehaald te Walem. Het was een onbekende man van rond de 45 jaar. Hij droeg: een overkleed en een pantalon van bruin laken, een ondervest van zwart laken, een gilet van witte flanel onder zijn lijnwaden hemd, een witte halsdoek, lange kousen blauw en wit, hoge schoenen. Hij had in zijn zak een witte en een 'koleuren' (gekleurde) neusdoek⁽¹⁾.

2. Een man met een rode neuswarmer gevonden in Rumst in 1871

Reet is in 1976 bij Rumst gevoegd. Op 22 oktober 1871 vond men het lijk van een opgehangen man te Reet. Hij droeg twee hemden, één wit en een blauw, grijze halfkousen, schoenen met snoeren toegeregen, een bruin-grijze broek gelapt, een grijs-bruin slaaplif, een demitten vest onder een blauwe kiel, een rode neuswarmer (in het Frans 'cache-nez'), een bruine klak met plekskens. Hij had in een bundeltje een gele neusdoek, een witte broek met strepen en een blauw versleten hemd⁽²⁾.

3. Een vrouw met een kleed van Orleans uit Boom verdween in 1856

Boom was de hoofdstad van de kareel- of baksteen. De 16 jarige Theresia Aerts, onnozel, volgens haar gegevens, dochter van François Aerts en een zekere Rosalie uit Boom, die beiden overleden waren, werd achtergelaten in de straten van Brussel door een man, die beweerde haar schoonbroer te zijn. Op 28 juni 1856 was ze in het bedelaarsgesticht van Hoogstraten opgenomen. Ze droeg een hemd van grauw lijnwaad, een onderrok van gedrukte katoennette, een kleed van orleans van grijze kleur met groene weerschijn waarvan het lijf gevoerd was met katoen van witte en blauwe perken, een zwarte zijden kap, kousen van wit katoen, een sjaal van witte wol met rode boord⁽³⁾. Ook gestreepte neusdoeken kwamen veel voor. Een paraplu werd gezien als een statussymbool.

4. Boom zocht naar smid Leonard Veulemans in 1866

Op 15 juni 1866 verdween smid Leonard Veulemans uit Boom. Hij droeg een zwarte klak, een bruine broek, een zwarte laken ondervest, en broek in zwarte demit, een blauw en grijze sjerp, een wit hemd, schoenen, kousen met rode en zwarte strepen⁽⁴⁾.

5. Een vrouw met 3 rokken in Niel in 1843

Op 18 september 1843 werd het lijk van een vrouw uit de Rupel getrokken te Niel. Ze was rond de 30 jaar. Ze droeg een jak van rood katoen met strepen, een bruine katoenen zakdoek, een bruin gestreept siamoisen slaaplif, een voorschoot met zakken van blauw gestreept katoen en drie rokken, De eerste rok, de bovenrok, van blauw katoen met rode bloemen, de tweede van witte siamois met blauwe strepen en de derde, de onderrok, van blauw gestreept katoen, een grof lijnwaden hemd, zwarte saeye kousen en lage schoenen. In de zakken van haar voorschoot vond men 2 zijden beurzen en een andere van lijnwaad⁽⁵⁾.



Afbeelding 1.

6. De kledingzaak Jozef Lenie uit Niel in 1891

Jozef Lenie (Niel 1844-1918) maakte in 1891 publiciteit voor zijn kledingzaak: "Magazijn van gemaakte klederen J. Lenie-De Belder, kleermaker, Dorpsstraat, 10 te Niel. Lakens en Nieuwigheden alle slach, van feuter en strooien hoeden, bijzonderheid voor kinderklederen en cabans, gemaakte mans-en kinderkleden, zijden foulards en plastrons. Grote keuze van eerste communiehoeden." De publiciteit van 'In de Schaar' was versierd met een hoge hoed en met een pet met klip. J. Lenie-De Belder waren de stamouders van het bedrijf S.K.M. in Aartselaar.

7. Een violetten katoenen mantel in Schelle in 1847

Op 11 januari 1847 verdween de 25-jarige Maria Josepha Vereycken uit haar woning in Schelle. Ze droeg een witte muts, een violetten katoenen mantel, een rok van zwarte merinos, een katoenen jak met gele strepen, een sayen halsdoek met rode en zwarte ruiten, een voorschoot van groene merinos, bruin grijze sayen kousen, zwarte holle blokken⁽⁶⁾. De violetten katoenen mantel was duidelijk een zomerkapmantel. De witte muts is waarschijnlijk een vleugelmuts.



Afbeelding 2.



Afbeelding 3.

8. Blauwe kielen en bruine demitten broeken in Aarselaar in 1860-1861

Op 13 mei 1860 verdween de 33-jarige Jos Devocht uit Aartselaar. Hij was onnozel. Hij droeg een frak met een kraag van fluweel, een kiel en een groene broek. De broek was kleurrijk. De blauwe kiel was de bescherming van de bovenvest of frak⁽⁷⁾.

De man werd teruggevonden, maar verdween opnieuw op 3 februari 1861. Hij was landbouwer van beroep. Hij zei dat hij naar Scherpenheuvel wilde gaan, waarschijnlijk op bedevaart. Hij was volledig krankzinnig. Hij droeg een vest of een soort frak in demit, twee broeken, één van laken en de andere van bruine demit, een donkere bruine muts en holleblokken⁽⁸⁾. De twee lange broeken werden in de winter waarschijnlijk boven elkaar gedragen.

9. Het Vlaams Hart in Aartselaar en geblazen goud

In het lokaal van de heemkring van Aartselaar vonden we een foto van het echtpaar Frans-Jozef Casiers (1832-1909) en van zijn echtgenote Elisabeth De Weerd (1846-1905). Frans-Jozef Casiers was smid-herbergier van 1860

tot 1909 in 'In de Drij Hoefijzers' op het Dorpsplein in Aartselaar. Zijn echtgenote Elisabeth De Weerdt droeg een vleugelmuts, een Vlaams hart en een pendentif met een broche of met een horloge. In het begin van de 19de eeuw was er een nijpend tekort aan goud. Oude sieraden werden bij de juwelier binnengebracht om gesmolten te worden en om het materiaal dan te hergebruiken. Vanaf ongeveer 1835 kwam er een belangrijke technische revolutie in het vervaardigen van gouden juwelen. De juwelen werden in een kogelpers gestampt uit een zeer dun plaatje goud of 'goudblik' aan de hand van een positieve en negatieve vorm (matrijzen). In Antwerpen en omgeving werden zeer veel juwelen in gestampt goud ook 'geblazen goud' genoemd. De mode van de gestampte gouden juwelen situeerde zich in de jaren 1830-1840, de periode van Louis-Philippe in Frankrijk en in de 2de helft van de Biedermeierperiode in Duitsland. Het Vlaams Hart was één van de meest verspreide Vlaamse juwelen. Het was een hartvormig gesloten veld, volledig bezaaid met diamant. Gewoonlijk was er een bekroning bij. Vlaamse harten werden door de vader in de 19de eeuw en in het begin van de 20ste eeuw geschonken op moederdag, dat in Antwerpen op 15 augustus, het feest van Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart, gevierd werd. Kunstschilder Frans Van Kuyck, schepen van Schone Kunsten van Antwerpen, liet de eerste viering van moederdag op 15 augustus doorgaan in 1913⁽⁹⁾.

Besluit

De streekdracht was afgeleid uit de mode en moest dus ook dynamisch zijn. De stad beïnvloedde het platteland. In de stad kocht men de stoffen, zag men de modellen en liet men de mooiere kledij maken. De stad Antwerpen was hier toonaangevend voor de omgeving. Heel wat dorpelingen gingen daar naar de markt. De marktstad bepaalde de kledij. De kleding was en is een statussymbool. De lagere klassen bootsten daarbij de hogere na. Men moet een onderscheid maken tussen verschillende soorten kledij:

- de functionele werkkledij met ook de kledij van de ambachten b.v. het schootsvel van de smid
- de decoratieve zondagse kledij
- de feestkledij bij speciale aangelegenheden (eerste communie, huwelijk).

Het klimaat speelde een rol met de zomer- en winterkleding. Pasen en Allerheiligen waren hierbij tijdslijnen. Er waren duidelijk kleurverschillen. De streekdrachten waren tot 1860-1870 kleurrijk en daarna eerder Victoriaans zwart. Dat vinden we in de signaleringen en op de schilderijen. Ook de leeftijdsverschillen speelden mee. Het onderscheid tussen kind en volwassene kwam tot uiting in de kleding. De eerste kap of trekmutts kreeg het meisje bij haar plechtige communie (in de 19de eeuw was dit de eerste communie) toen ze 12 jaar was.

Noten

- (1) Bestuurlijk Memoriaal van Brabant, 1838, XXXVIII, p. 263-264. Voortaan afgekort als B.M.B.
- (2) B.M.B., 1871, CIV, p. 1427.
- (3) B.M.B., 1857, LXXVI, p. 303.
- (4) B.M.B., 1866, XCIV, p. 1008.
- (5) B.M.B., 1843, XLVIII, p. 997.
- (6) B.M.B., 1847, LVI, p. 59.
- (7) B.M.B., 1860, LXXXII, p. 629.
- (8) B.M.B., 1861, LXXXIV, p. 327.
- (9) G.DE CONINCK-VANGERWEN. Vlaamse harten - in Uit de sacristie. Textiel en juwelen in kerkelijk bezit in de provincie Antwerpen. Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckxhof Deurne-Antwerpen 30 maart - 18 augustus 1985, p. 143-148.
Art. Juwelen in de kerk- in Uit de sacristie. Textiel en juwelen in kerkelijk bezit in de provincie Antwerpen. Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckxhof Deurne-Antwerpen 30 maart - 18 augustus 1985, p. 31-32.

Afbeeldingen

1. De gestreepte neusdoek kwam veel voor in Antwerpen en omgeving ook bij deze foto van rond 1880 uit de collectie Lemerchier. Bemerkt ook de paraplu, een statussymbool.
2. Vrouw met kapmantel, korf en koperen melkkruik. (Collectie Lemerchier rond 1880). Deze foto's werden waarschijnlijk genomen voor een kunstschilder. Ze waren veel goedkoper, dan personen, die men moest betalen om te komen poseren.
3. Antwerpse vrouw op weg naar de markt met de trekmutts met lange vleugels, met de spaanhoed, met de kapmantel en met de paraplu (Nationale Illustratie, 1880, nr. 9, p. 5)



Materiaalbank

Tijdens het Kledijforum van 30 november ll. kwam nogmaals ter sprake dat het niet altijd makkelijk is om materiaal te vinden. Je kan ons namen en adressen bezorgen via materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be

De adressen worden dan toegevoegd op

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/materiaalbank>



STREEKDRACHTENCOMMISSIE - SD

Leden: Henri Vannoppen (voorzitter), Etienne Vankeirsbilck, Maria Rütten, ...

Contact: wgSD@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: bezoek tentoonstellingen, voordrachten, publicaties

Vergaderingen: niet op regelmatige tijdstippen

COMMUNICATIE

Sociale Media

IVV is aanwezig op de belangrijkste platformen:

Facebook

Bekijk onze Facebook-pagina:

<https://www.facebook.com/InstVlaVolk>

en word lid van onze Facebook-groepen:

- Instituut voor Vlaamse Volkskunst
- Volksdans in Vlaanderen (nl-be)
- Vendelzwaaien in Vlaanderen (nl-be)
- Streekdrachten in Vlaanderen (nl-be)

Twitter

@InstVlaVolk

Vaak gebruikte HashTags

- #volkskunst
- #volksdans
- #vendelen
- #vendelzwaaien
- #klederdracht
- #streekdrachten
- #folklore



WERKGROEP COMMUNICATIE - CM

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter) en Johan Lambrechts

Contact: wgCM@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: tijdschrift Volkskunst, huisstijl, folders, affiches, opmaak publicaties, webstek, webwinkel

Vergaderingen: driemaandelijks

ARCHIVEREN

Waar zijn we mee bezig ...

De werkgroep Archiveren houdt zich bezig met:

- Inventarisatie en ontsluiting van de Archieven in Bewaring (lijst hieronder)
- Contacten met archiefvormers of hun erfgenamen
- Opmaak van contracten en overeenkomsten



Archieven in Bewaring - AiB

De gehele of gedeeltelijke archieven van onderstaande archiefvormers worden door IVV beheerd en in samenwerking met Kadoc bewaard in geconditioneerde en aangepaste ruimtes bij Kadoc in Leuven.

00 - Instituut voor Vlaamse Volkskunst - IVV

01 - Renaat Van Craenenbroeck - RVC

02 - Walter De Decker - WDD

03 - Familie D'Haese - DHA

04 - Renaat Van Overbeke - RVO

05 - Fred Engelen - FEN

06 - Fik Van Velthoven - FVV

07 - Etienne Vankeirsbilck - EVA

08 - Yolanda Wils - YWI

09 - Felix Proost - FPR

10 - Alfons Van der Linden - AVL

11 - Wim en Katelijne D'Hollander - WKD

12 - Marc De Maertelaere - MDM

13 - Volkskunstgroep De Mandoerse - MAN

14 - Sus Geens en IVV - SGI

15 - Liza Bonnyngs-Huysmans - LHU

16 - Lou en Renaat Schraeyen - Van Bets - SVB

17 - Frans Jacob - FJA

18 - Vlaamse Volkskunstgemeenschap - VVG

19 - Josee Elst - JEL

20 - Verbond Limburgse Volksdansgroepen
VLVG - VLG

WERKGROEP ARCHIVEREN - AR

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter), Johan Lambrechts en Gert Laekeman

Contact: wgAR@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: inventarisatie en beheer AiB, werving en opvolging

Vergaderingen: tweemaandelijks

VOLKSVERHALEN

Over Halfvasten en zijn Greef

Een Antwerpse weerspreuk zegt: "Als de witte mannekes gedanst hebben, is het schoon weer op komst!"

De witte mannekes? Dat zijn elf zwaarddansers die elk jaar met halfvasten, aan de kathedraal, de Antwerpse zwaarddans uitvoeren, de dans die Renaat Van Craenenbroeck reconstrueerde.

Halfvasten heeft een speciale plaats in de feestkalender. De katholieken mogen even 'verpozen' na 20 dagen vasten. Maar deze periode wordt ook, en al heel lang, beschouwd als het einde van de winter. Gabriel Celis schrijft hierover in zijn 'Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche land' (Gent, 1923, p.23): "Is Halfvasten niet van ouds de Zomerdag, het zoomergewin, de aanvang van de schoone zomerdagen en van het nieuwe leven?. Duikalmanak noemt deze zondag rozenzondag, zomerdag, midvasten, 't scheen (de scheiding) van winter en zomer."

We zouden kunnen zeggen dat Halfvasten de laatste van de winterfeesten is. Deze beginnen in november met Sint-Maarten. Veertig dagen voor kerstmis daalt Martinus als eerste heilige af naar de aarde om de kinderen gelukkig te maken. Na driemaal veertig dagen komt de 'Greef van Halfvasten' bij hen op bezoek en tussendoor, op zes december, kwam Sint-Niklaas met zijn Piet ook naar de aarde. Onze grootouders werden vroeger verwend... met drie kinderheiligen!

Valt u ook het getal 'veertig' op? Een belangrijk en symbolische getal in de Bijbel. Jezus was bijvoorbeeld veertig dagen in de woestijn om te vasten en te bidden. En veertig jaar lang trok het volk van Israël door de woestijn voordat zij in het beloofde land aankwamen. Veertig werd een getal dat duidt op voorbereiding en overgang.

Halfvasten wordt door de katholieken ook 'Laetare' genoemd. De Introïtus van de mis op deze vierde zondag van de Vasten luidt immers: 'Laetare Jeruzalem!'. "Verheug U Jeruzalem! Komt samen gij allen die het lief hebt! Verblijdt U vol vreugde, gij die in droefheid waart, opdat ge zoudt mogen juichen en U verzadigen aan de borst die U troost schenkt."

Dan begint voor hen ook het strengste gedeelte van de Vasten met Passiezondag en Palmzondag. Maar, die magere vastenperiode wordt op die dag even onderbroken door een heropleving van de vastenavondvreugde. Speciaal voor kinderen was dat een prettige dag. Dan kwam Sinte-Greef, een soort Sinterklaas. Die deelde inderdaad ook geschenken uit aan de brave kinderen. En net als bij de Sint moesten zij ook een 'holblok' of een mandje klaarzetten onder de schoorsteen. En liedjes zingen, geen Sinterklaasliedjes, maar Greefliedjes:

Kinderkens hangt uw korfkens uit, ik heb wat nieuws vernomen,

Als dat de Greef, uw neef, is in het land gekomen.

Wat heeft de Greef al meegebracht?

Vijgen en rozijnen? Koek en tes? Haantjes op een stoksken?

Maar als gij dan niet wijzer wordt, dan zal 'k er mij niet mee moeien,

dan zal de Greef, uw neef, brengen een dikke roeie.

Halfvasten was ook een heel speciale dag voor verliefde paren. Een beetje een voorloper van Sint-Valentijn, nu de meest gecommmercialiseerde heilige uit de geschiedenis. Tijdens de vasten mochten zij niet 'verkeren'. Slechts driemaal konden zij mekaar ontmoeten in die boetetijd: één keer op Vastenavond om 'zijn lief in 't zout te leggen', een tweede keer op Halfvasten om 'zijn lief eens om te keren' en met Pasen om 'zijn lief uit het zout te halen'.

Maar keren we terug naar Sinte-Greef. Over de oorsprong van Sinte-Greef is niets bekend. Volkskundigen debatteren nog steeds over zijn geschiedenis. Hij is ook geen heilige. De bijnaam Sint kreeg hij pas in de 19de eeuw in navolging van Sint-Niklaas. Voordien heette hij de Graaf van Halfvasten. Hij verscheen dan ook met paard en al op Halfvasten.

In het volksgeloof zag men het zo. Bij het scheiden van winter en zomer, bij het eerste onweer, verscheen de Graaf of de Greef om de winter te verjagen. "De Greef steekt de winter buiten", zei men dan. In Antwerpen werd de Zwaarddans gedanst.

De oudste bekende vermelding van een ommegang met halfvasten dateert uit 1451 en verhaalt 'van Henneken des jongen Dyrce Sceelkens soen, die een peert des rentmeesters van Tuernhout tegen sijnen danck genomen hadde om daarmede te dienen ende te verknappen den greve van halfvasten binnen Tuernhout, daer af heeft hij bij den voirseijden schout het gepoint, om dat hiit uut geneuchten ende jonckheden gedaen hadde, omme III peters.' (P. Dekeyser in Volkskunde, jrg nr 2, nr 2 uit 1942).

Vrij vertaald: "Henneken, een zoon van Dirk Sceelkens stal een paard van de rentmeester van Turnhout om als 'cnape' in het gevolg van de Graaf van Halfvasten te Turnhout mee te rijden. Hij werd gestraft omdat hij dat, met slechts drie peters, gedaan had voor zijn genoegen en uit jeugdige dartelheid."



Kaft 'Rond den Heerd'

Guido Gezelle schreef in zijn tijdschrift 'Rond den Heerd'⁽¹⁾ al in 1865 over dit gebruik: "Het volk vierde Laetare op zijn manier; daar werden twee mannen gemaakt van stroo, men droeg den eene, Winter genaamd, tot buiten de grens der parochie of dorp en daar werd hij verbrand, vermoord of gehangen; dan ging men naar een bosch en men kleeedde den tweede, soms en levende man, met loover en linten, en bracht hem stoetsgewijs in het dorp. Dat heette: den zomer inhalen, de zomergraaf of graaf van halfvasten."

De gebruiken ter ere van Sinte Greef stierven in Vlaanderen helaas helemaal uit. Allemaal? Toch niet. Suikerbakkers houden de traditie van het gelegenheidsgebak voor Halfvasten in ere. Tot dit traditionele snoepgoed behoort speculaas, dat de naam heeft gekregen van Greef. Ze hebben de vorm van mannen en vrouwen, ook van modieus geklede jonkers en jonkvrouwen. Grote en kleine.

Vergelijken we Sinte-Greef met Sint Niklaas dan valt op dat de Greef vooral door het gewone volk vereerd

werd. Sint Niklaas was er voor de rijken. En aangezien de levensstandaard met de tijd verhoogde en de mensen doorgaans de gewoonte hebben om de rijken na te bootsen, verdween de Greef en bleef de Sint.

Om dit artikel te besluiten deze keer geen volksverhaal. Wel een gedicht van Emile Verhaeren, de in het Frans schrijvende Vlaming van wie we op school allemaal het gedicht over de Schelde moesten leren. "Escaut! Escaut! Tu es le geste claire que la patrie entière. Pour gagner l'infini fait vers la mer...". Ik ken het begin nog altijd. Wie had toen kunnen denken dat ik die, in onze ogen 'franskiljonse' dichter, ooit zou citeren als een liefhebber van Vlaamse gebruiken die nu aan het verdwijnen zijn.

In 'Le Comte De La Mi-Câreme' (uit Toute La Flandre) schildert Verhaeren een bijzonder mooi beeld van het Vlaamse Halfvastenfeest.

De Graaf komt uit Spanje of Bohemen - de Graaf van Halfvasten - en doorkruist de steden van Brabant, op zijn traag dravende witte paard, zo begint zijn gedicht.

*Venant d'Espagne ou de Bohème,
Au trot de son lent cheval blanc,
Passe, dans les villes de Brabant
Le Comte de la Mi-Carême.*

Als je geluk hebt, kan je hem wel eens zien als hij zich langs een goot laat glijden. Soms hoort men in de verte alleen hun galop... gedempt, Waar hij ook gaat, God alleen is zijn gids: op de kantelen van de torens, het reusachtige schaaqbord van de kruispunten, langs de brede wegen. Maar zij die hem niet gezien hebben wanneer 's avonds de klokken luiden, hebben hun ogen vast in hun zak gehad. De kinderen echter, zij hebben hem allemaal gezien...

*Mais les enfants, eux tous, l'ont vu,
— Prince de rêve et de fortune —
Traversant l'air superbement
Avec sa bête en diamant
Et son manteau de clair de lune.*

Verhaeren beschrijft dan de Graaf: Een reus, een oude koning met magische krachten... zo staat hij op oude prenten die je kan kopen in de volksbuurten van Hasselt en Mol, van Antwerpen en Lier. In zijn linkerhand houdt hij een zweep en in zijn rechter speelgoed in hout, karton en steen. Dertig manden en twintig zakken vol heeft hij mee. Op elke ster bezit hij dan nog driehonderd zolders.

*Jouets plus clairs que feux d'aurore,
Jouets naïfs, — dites combien...*

De engelen knippen, versieren en schilderen alles - de gouden mantels, de azuurblauwe jurken...

*N'employant rien que couleurs probes,
Colle tenace et raide empois,
Et ciselant chaque clochette
Pour arlequins et pour pierrots*

(1) Rond den Heerd was aanvankelijk een contactblad voor leraars. Maar spoedig werd het een blad voor iedereen met daarin ook godsdienstige, historische, folkloristische en literaire onderwerpen "met breder keus van stoffe".



Speculaasplanken met de Greef en Grevin van Halfvasten

*Et pour chevaux qui vont au trot,
Immobiles, sur des planchettes.*

Zo gaat hij zwaar beladen op weg, de Graaf van Halfvasten... en laat het speelgoed als hagel door de schoorsteen vallen, zonder dat een oor het kan horen...

*Ainsi lesté, ainsi chargé,
S'en va d'un pas toujours le même,
Par les chemins des soirs légers,
Le Comte de la Mi-Carême
Il va du Weert à Saint-Amand,
De Saint-Amand vers Rupelmonde,
Passe Tamise, passe Termonde,
Pour revenir vite en Brabant.*

*Et les jouets tombent comme grêle
Dans les foyers ouverts. Pourtant,
Nulle oreille ne les entend
Frôler les murs de leurs bruits frêles.
Mais ils sont là, au matin dit,
Comme tous ceux de l'autre année;
Les vieux recoins des cheminées,
Superbement en sont garnis.
Dans le matin crépusculaire,
Les yeux aigus, les doigts errants,
On les recueille en adorant
On ne sait quoi de tutélaire;
À moins que d'un regard furtif,
Dans l'ombre d'où elles émergent,
On ne découvre un lot de verges
Pour les enfants qui sont rétifs.*

Dan komt het einde van het gedicht. De laatste strofe begint mooi en romantisch: "Zie, het weer is mooi, de lente strooit haar licht van goud en zilver en opaal over huizen en boomgaarden, de kinderen tonen blij en fier het nieuwe speelgoed aan hun vriendjes... En dan komt plots die laatste zin over les malins. Zij maken een abrupt einde aan het geluk."

*Et c'est beau temps. Le printemps pâle
Sur les maisons et les vergers
Va disperser ses ors légers
Et ses argents et ses opales ;
Et les petits s'en vont, là-bas,
Comme en cortège et en parade,
Montrer gaîment aux camarades
Les jouets nouveaux reçus par tas,
Tandis que les malins échangent
Tel faux pierrot, tel clown suspect
Sans tenir compte et sans respect
Du partage qu'ont fait les anges.*

Johan

INTERVIEW

Pit Ballin en Ulf Verbeelen

De GPS leidt ons doorheen het drukke spitsverkeer naar de Taxanderlei in Schoten. Daar wonen Ulf en Pit Verbeelen, jarenlang boegbeelden van Gelmel. Ulf is actief in CIOFF. Beiden ideale personen om mee te praten over de moeilijkheden die volksdansgroepen en festivalorganisatoren ondervinden want we kunnen er niet naast kijken: er verdwijnen en groepen en festivals.

De Taxanderlei verwijst naar Taxandria, de Romeinse naam voor onze Kempen. Schoten is dus zomaar niet een voorstadje Van Antwerpen.

Schoten

Wat zegt u Schoten? Het zou een vraag kunnen zijn van de slimste mens ter wereld maar... ooit was het wel een vraag in de 'Pappenheimers' over het festival.

Voor wielierliefhebbers is dat de grote Scheldeprijs. In de zestiger en zeventiger jaren doorkruiste deze wedstrijd zelfs Rotselaar. En niet zomaar. Vlak voor onze deur, honderd meter voorbij de spoorwegovergang – oh zo dikwijls gesloten – was de bevoorrading. We hebben de grote wielernamen er allemaal, meer dan eens, zich langzaam weer optrekkend naar hun eten zien grabbelen. Van Looy, Merckx, Godefroot, De Vlaeminck, de Planckaerts, Adri Vanderpoel... toch wel spectaculair.

Maar wij, volksdansliefhebbers, kenden de naam van de gemeente dank zij een pas opgericht volksdansfestival. Expo 58 had de ogen van onze medestichter erevoorzitter Sus Geens, samen met zijn goede vriend Siegfried Verbeelen, geopend voor de schoonheid van de volksdansen. Een internationaal festival, dat wilden zij ook organiseren. Zij stichtten hiervoor een cultuurbeweging, de Kempense Volksculturele Dagen. Deze cultuurbeweging werkte samen met de bestaande Volkskunstkring Schoten. Dat was geen specifieke volksdansgroep, wel een wijkgroep van vrienden. Zij kenden volksdansen, hadden een hoornensemble, een trommelkorps... geen Gelmel of Jan Pirrewit. Daarvan was toen nog geen sprake.

Het prille begin

Het idee wordt uitgewerkt. Blijft het Vlaams of wordt het internationaal? Men kiest voor een internationaal festival. Sus ziet dat niet zitten en trekt zich terug. Men doet beroep op de overheid, op privé-sponsoring. Met succes, want met medestichter Theo Bresseleers had men voor sponsoring en subsidies de juiste man op de juiste plaats.

In 1959 is het dan zover. Het eerste Internationaal Volksdansfestival in België is een feit.

Ik ben dan achttien en 'mag' beginnen volksdansen. Met vrienden trekken we elk jaar voor een paar dagen naar Schoten. Voor beginnende volksdancers die wekelijks in een oud schooltje repeteerden en af en toe al eens op een Vlaamse kermis mochten optreden, is dat een echte openbaring. We 'ontdekken de wereld' in Schoten. We maken er kennis met Schotse behendigheid in vinnige zwaarddansen, op de tonen van een eenzame doedelzak. Zuiderburen uit Perpignan, de jongens rood gemutst en de meisjes in kant gehalsdoekt, huppelen met kleurige bloemenkransen vrolijk rond, begeleid door de scherpe klanken van de 'Cobla'. Is dit Frankrijk of Catalonië? Rustiger en meer bij onze traditie aansluitend vinden we de dansen en muziek uit Oostenrijk, Duitsland en Nederland. Scandinaviërs vallen dan weer op door hun kalme, lijzige ernstige danspassen op wondermooie vedel- en nyckelharpa-klanken.



Hongaars temperament in de jaren zestig

Maar hoe mooi en stijlvol ook, al deze groepen worden in onze ogen overklast door het Slavische of Oosterse temperament van groepen uit het Oostblok. Tsjechen, Hongaren en Joegoslaven (toen nog) stelen elk jaar de show. De dansers, uitgedost in kleurige en smaakvolle kostuums, warrelen als wervelwinden, als echte beroepsdansers op de tonen van meeslepende muziek over de podia. Zigeunervioelen, cembalonklanken en 'tamburaskis' geven hierbij de hoofdtoon aan.

Is dat echter wel echte folklore? Zijn dat wel oude boerendansen die al jarenlang volgens dezelfde traditie gedanst worden? Of zien we hier revue-charme en shownummers die op volkse elementen gestoeld zijn? Steevast een onderwerp waarover in de tent na elk optreden druk gediscussieerd wordt. Nu, zestig jaar later, is dat onderwerp nog steeds actueel.

Blijft het bij dat ene festival van 1959? Neen, integendeel! Het festival groeit en krijgt snel navolging in Vlaanderen. Izegem, Oostrozebeke, Leuven, Moerbeke, Edegem, Bonheiden, Vosselaar, Westerlo... Overall wil men kennis maken met volksculturen uit andere landen, en zelfs werelddelen: Azië, Amerika, Afrika en Australië... volgen langzaam maar zeker. Hier kan de BRT niet blind voor blijven. De TV maakt reportages voor de nieuwsberichten en programmeert rechtstreekse uitzendingen van een festivalvertoning. Radio Antwerpen stuurt monument Lutgarde Simons als presentatrice. Jarenlang is zij de stem van het festival.

Ulf en Pit

Het dansfestival zit bij de familie Verbeelen in de genen. Ulfs vader, Sieg, is één van de stichters en moeder Gustel houdt ook van volksdansen. Beiden leren mekaar kennen tijdens Siegs legerdienst in Aken. Bij de groep van Paul Theuer. Sieg en Gustel huwen na de legerdienst, trekken naar Vlaanderen, krijgen kinderen en betrekken vanaf dan hun gezin bij hun gezamenlijke hobby. Gustel richt in 1968 de kinder- en jeugddansgroep Jan Pirrewit op.

Bij Pit liggen de zaken iets anders. Zij wil, samen met haar zus, naar de balletschool. 'Neen, ballet is niets voor onze stand. Jullie gaan volksdansen', beslist vader Ballin. Vaders wil was wet. Gelukkig maar. Volksdancers ontmoeten mekaar, zo ook Ulf en Pit. Het werd meer dan een vriendschap, een relatie voor het leven. Alle twee hebben ze een passie voor de volksdans. Alle twee spelen ze een rol in Gelmel. Ze vertellen er graag en gretig over.

Gelmel

In 1968 wordt ook de volksdansgroep Gelmel opgericht. De groep is genoemd naar Gelmel, een befaamde Viking die volgens de overlevering een rol speelde in Schoten en in de Noorderkempen. Tot in Alden Biesen toe.

Vandaar de Gelmelenstraat in Schoten en de Gelmelstraat in Hoogstraten. Vandaar de namen van het Gelmelenhof en het Gelmeleetcafé. Vandaar ook de naam van de Gelmelzwaaiers, de vendeliërsgroep uit Hoogstraten.

In Alden Biesen wordt in april zelfs de musical Gelmel gebracht. Een mooi verhaal: Gelmel is de torenwachter van een Noorse vikingkoning. Op een dag redt hij Adelinde, de koningsdochter, uit de golven. De twee worden verliefd en wanneer Gelmel haar hand vraagt, laat de koning hem drie haast onmogelijke proeven uitvoeren. Bij de laatste proef ontvoert Gelmel de prinses en vertrekt met haar naar het zuiden. Tijdens die tocht komt hun boot in zware storm terecht en verdrinkt Adelinde. Verbitterd reist Gelmel verder en belandt hij volgens de musical niet in Schoten of Hoogstraten, maar in Alden Biesen...

Het festival en onze Vlaamse volksdansgroepen

Terug naar het festival van Schoten. De kennismaking met al die vreemde groepen brengt iets teweeg in Vlaanderen. De choreografische bewerkingen van de Oost-Europese groepen maken indruk. Hun danssuites van zes, zeven dansen die rond één thema opgebouwd werden en aan mekaar gekoppeld werden door toneelstukjes en muzikale intermezzo's, dat is nieuw in Vlaanderen. Het zorgt voor heel wat discussies. Jonge mensen staan kritisch tegenover de beschrijvingen die 'oude mensen' als evangelie vertellen. Dat wordt niet altijd in dank afgenomen, weet Pit te vertellen. 'Volksdans moet leven en mag niet stilstaan' is één standpunt. 'Neen, onze oude dansen moeten gedanst en doorgegeven worden zoals ze vroeger origineel gedanst werden in de gilden' zeggen anderen dan weer. Zoals in zovele gevallen ligt de waarheid ergens in het midden. Belangrijk is dat de dansers plezier beleven aan wat ze doen en dat toeschouwers aangesproken worden door wat ze op het podium zien. Dat kan alleen maar door een tot in details afgewerkt programma, met oog voor detail, voor afwisseling en vooral veel beleving. Wat humor mag niet ontbreken. Het enthousiasme van de dansers moet overslaan naar het publiek. En... daar mogen ook nieuwe en eigen creaties bij, zolang ze gebaseerd zijn op traditionele passen en figuren van onze rijke, Vlaamse folklore.

Over dit heikele domein van wat kan en mag bij voorstellingen van oude dansen zei Ulfs vader Sieg een zestal jaren geleden in een interview voor onze Volkskunst: "Dansen mogen wel aangepast worden, maar hierin mag men niet te ver gaan en zeker niet toegeven aan de wensen van het publiek dat spektakel wil zien. Met al die aanpassingen moet men zo dicht mogelijk bij de authenticiteit van het archiefwerk blijven. Natuurlijk mogen er ook nieuwe creaties getoond worden, maar er moet nog plaats blijven voor de traditie. En vergeet niet", besloot hij dit hoofdstukje toen, "het publiek merkt het wanneer een groep goedkoop commercieel succes zoekt."

Dit is ook zowat het credo van Gelmel. Van in het begin brengt de groep eigen creaties, gebaseerd op traditionele passen en figuren uit onze rijke, Vlaamse danstraditie.

Gelmel had hiervoor steeds de juiste mensen aan het bewind. onze erevoorzitter Sus Geens en ons erelid Andrea Sterck waren van in het begin betrokken bij Gelmel. Ze waren ook lid van het Vlaams Dansarchief dat toen reeds begonnen was met het noteren en archiveren van de Vlaamse volksdansen.



1967. Schoonzus Suzy en schoonbroer Frans op het Schotense podium met Reuzegom

Gelmel en Jan Pirrewit halen natuurlijk meer dan andere volksdansgroepen voordelen uit het festival. Dit zorgt elk jaar voor nieuwe jonge leden. Oudere Jan Pirrewitters stromen door naar Gelmel.

Zo komen er Harry Reyntjens, Pit Ballin en Paul Van duren bij. Jarenlang werken zij samen bij het ontwerpen van nieuwe creaties. Harry en Pit zorgen voor de choreografie. Paul voor de muziek.

Wat komt er nu eerst? De kip of het ei? In de volkskunst gaat dat dan om muziek of de dans. Pit loopt warm, terwijl zij hierover praat. Er moet nagedacht worden over elke nieuwe creatie. De ene keer geeft de muziek inspiratie, in het andere geval is dat de choreografie. Dan moeten Harry en Pit de juiste sfeer beschrijven, wat voor beelden er over de dans in het hoofd van de choreograaf zitten. Pas dan kan Paul aan het werk. Samenwerking tussen dans- en muzikaleiding is zo belangrijk, vindt Pit. En volgens Paul zijn de mooiste dingen die bij Gelmel gecreëerd zijn die creaties die tot stand zijn gekomen door er veel over te praten en na te denken, te evalueren, aan te passen... Over de sfeer van de dans, wat de bedoeling was, wat voor beelden er over de dans in het hoofd van de choreograaf zitten. Hoe meer en scherper Pit of Harry die info overbrengen, hoe nauwer de muziek en de dans één worden. Dan kan zowel de kip als het ei eerst zijn, zegt Paul, maar nog beter is dat er eerst een stukje kip is, dan een stukje ei, terug een stukje kip, enz. "Ik wil hiermee zeggen dat je een sterker eindproduct krijgt wanneer je in het proces van je creatie blijft praten en nadenken, evalueren, aanpassen", zo beaamt hij Pits woorden...



nadenken ... evalueren ... aanpassen ...

Eén ding wil Paul nog kwijt voor de mensen die graag willen creëren: "niet alles wat je creëert, zal even geslaagd zijn en het ene zal al beter zijn dan het andere. Het belangrijkste is dat je blijft creëren en je zal zien dat je daar steeds beter en beter in wordt. Niet alles kan even goed zijn, maar het feit dat je zelf iets creëert, heeft een absolute meerwaarde. En ... vind je iets niet goed wat je gemaakt hebt, durf het dan ook weg te smijten. Dat hebben Pit en ik zeker ook gedaan!"

"Zo is het altijd geweest", zegt Pit hierover tot slot en zo drukt ze eenvoudig uit dat zij deze creaties ook als erfgoed van ons volk beschouwt.

En nu?

Ook dit jaar, van 10 tot en met 17 juli, komen er weer groepen van over de hele wereld met hun tradities van dans en muziek naar Schoten. In de schaduw van het historisch kasteel. Voor de 62ste keer al. Weer zullen er meer dan 20.000 toeschouwers de 'wereld beleven in Schoten'. Als dat geen prestatie is in deze tijd van besparingen. Organisatoren van festivals geven er de brui aan.

Geldproblemen. De sponsorkraan wordt toegedraaid. Deze moeilijkheden begonnen al een tijdje geleden toen Bert Anciaux en Sven Gatz nog minister van Cultuur waren. Zij ontkenen alarmerende berichten over een 'Grote Sanering' in het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Media en Sport. Zij wensen het vrijwilligerswerk te coördineren en te strijden tegen de regelgeverij in het vrijwilligerswerk. Wat er van deze goede voornemens geworden is, weten we ondertussen al wel... gebakken peren.

Zijn geldzorgen alleen de doodoener van volkskunstfestivals? Voor een groot deel is dat zeker zo, maar het veranderende levenspeil en medialandschap spelen zeker een grote rol.

Het herbergen van vreemde bezoekers is een enorme kost geworden, zegt Ulf. Vroeger vroegen we de gastgezinnen enkel voor slapen en ontbijt te zorgen. Alle andere verblijfkosten kwamen ten laste van het festival. Alle maaltijden werden samen genomen. Dit creëerde mee de speciale sfeer tussen de mengelmoes van nationaliteiten. Dit is nu onbetaalbaar geworden. Het festivalcomité is nu verplicht meer te vragen aan de gastgezinnen. Niet evident wanneer zowel man als vrouw werken.

Stijgende kosten en moeilijkere sponsoring zijn niet de enige geldzorgen. Het kijkende publiek moet voor inkomsten zorgen. Dit wordt moeilijker en moeilijker. Het publiek is heel wat veeleisender geworden. Zestig jaar geleden zagen wij de wereld in Schoten. Onze vakanties speelden zich af in Blankenberge of De Haan. Met de ziekenbond trokken we als veertienjarige naar Melchtal in Zwitserland. In het laatste jaar van de humaniora mochten we op

schoolreis naar Rome of Athene. Met de bouwwoorde verbleef ik eens drie weken in Erlangen, niet ver van het IJzeren Gordijn. Dat was het zowat. Om mensen uit het Oostblok of van elders in de wereld te ontmoeten 'moesten' we naar Schoten. Nu zorgt het massatoerisme dat bijna iedereen naar elk plekje op de aarde kan. Om vreemde culturen te beleven hoeven we alleen maar in het vliegtuig te stappen.

De festivalorganisatoren moeten vindingrijk zijn om de pers en het publiek te motiveren te komen kijken. 'Faits divers' kunnen de aandacht trekken. 2017 is daar een goed voorbeeld van. Tussen de deelnemers de Nieuw-Zeelandse zussen Anouk en Tanika Van Dijk. Moeder Anke week, samen met haar man, een goede twintig jaar geleden uit naar Nieuw-Zeeland. Anke danste toen bij Gelmel en heeft er nog altijd een goede band mee. De familie tracht om de twee jaar naar België te komen en is dan een trouwe bezoeker van 'Hello Schoten'. "Zijn die twee jonge meisjes publiekstrekking?", denk je dan. Helemaal niet, ware het niet dat Anouk even voordien de winnares was van 'Hook, Line and Sing-A-Long 2017', een prestigieuze compositiewedstrijd in Nieuw-Zeeland. Even later, in juli, trad zij, samen met haar zus, begeleid op gitaar en ukulele, op tijdens het festival. Haar winnende liedje 'Cape Reinga' was de peper die de festivaloptredens extra kruidde. Anouk schreef een mooie, ietwat nostalgische tekst, over het meest noordelijke puntje van het eiland, waar de Tasmaanse Zee en Stille Oceaan op elkaar botsen. De Antwerpse pers speelde in op deze situatie en gaf er dat tikje bijkomende aandacht aan waarvan elke organisator droomt.

Cape Reinga

*In this land, there's lots of beautiful sights
I never imagined, that one would feel so alive
Cape Reinga, it's like the edge of the world to me
Cape Reinga, that explains its beauty whoa-oh*

Chorus

*Somewhere out there there's a million miles of land that feels like heaven
It's got blue skies and wide open seas
It's got sand dunes and green rolling hills
Just like a dream.*

*I got to pinch myself, to check this isn't a dream
It seems unbelievable, how it's so wild and free
And I hope this land doesn't get tamed
And I hope this land stays the same whoa-oh*

Chorus

*Please take care, just make it special for you
And please be aware, we'd like a glimpse of it too
This is our land, we all own it together
So please lend a hand, make sure it lasts forever*

Hoe simpel toch en hoe mooi kan een meisje van zestien denken over de schoonheid van haar land. En over de plicht het eigen erfgoed te bewaren en te ontsluiten. 'Make sure it lasts forever!' Is het een terechtwijzing? In elk geval is het een goed slot voor dit interview. Maar het is ook de perfecte résumé van een gesprek dat tot middernacht zou kunnen doorgaan. Waar kunnen groepen terecht voor dansmateriaal? Wat vragen de dansers? Oude dansen en melodietjes? Of nieuwe? Er zijn zoveel dansen die we nog moeten ontsluiten: Zotte mazurka, Wasvrouwendans, Houten Iepel, Gardevil, Taxander...

Het volksdansverhaal is nog helemaal niet ten einde. Dat er moeilijkheden zijn. Ongetwijfeld! Het aantal groepen heeft een dalende tendens, maar de samenwerking tussen groepen en bewegingen stijgt. "Er zijn meer dingen tussen hemel en aarde, Horatio, dan je dromen kan..." wijze woorden van Hamlet. Misschien wel profetische. Lange jaren was er van samenwerking geen sprake. De dromen van toenadering schijnen werkelijkheid te worden. Ons gesprek eindigt met een positieve noot. We zijn tevreden.

Johan

Hello!Schoten @HelloSchoten

BREAKING - Spijtig genoeg hebben we beslist om Hello!Schoten 2020 een jaartje uit te stellen. De gezondheid van iedereen is momenteel onze grootste prioriteit. We hopen jullie volgend jaar allemaal terug te verwelkomen in de zomer van 2021 #covid19 #helloschoten #hello62

NVDR: Net voor het doorsturen naar de drukker, ontvingen we bovenstaande tweet van @HelloSchoten

INTERNATIONAAL

Immaterieel cultureel erfgoed gekoesterd in China

Net zoals hier hebben kinderen in Shanghai de gelegenheid om naschools bezig te zijn. We bezochten een centrum waar we mochten kennis maken met de veelzijdigheid en toegankelijkheid van het Chinees cultureel erfgoed voor kinderen.

Het '10th Shanghai Baoshan International Folk Arts Festival' is meteen een gelegenheid om op ruimere schaal Chinees immaterieel erfgoed te beleven. Waar kon dat beter dan in een kinderacademie, waar we hartelijk ontvangen werden door de Chinese generatie van de toekomst. Onderstaande fotoreportage geeft een sfeerbeeld van hoe het er in zo'n naschoolse kinderacademie aan toe gaat. Voor de bezoekers alvast een aangename en leerrijke ervaring.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV



Onze Chinese gastheren en -vrouwen waren terecht fier op de meer dan 200 jaar oude Ginkgo biloba die in de binnentuin stond van de academie.



Beelden uit de thee-ceremonie. De kinderen maakten voor ons heerlijke jasmijnthee volgens de regels van de kunst.



Kinderen krijgen dansinstructie op authentieke Chinese muziek.



Chinese kalligrafie behoort ook tot het kunstonderwijs en is een ware uitdaging!

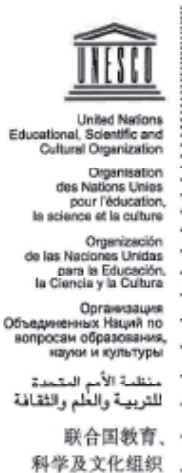


Zeefdruk en het resultaat.



In China vertrek je niet met lege handen.

Accreditatie verlengd!!


Culture Sector
 Living Heritage

Mr Gert Laekeman
 Instituut Voor Vlaamse Volkskunst vzw
 Jubellaan 123
 2800 Mechelen
 Belgium

10 February 2020

Ref.: CLT/LHE/20/057

Reference to be used on all correspondence: **NGO-90054**

Dear Mr Laekeman,

As provided in paragraph 94 of the Operational Directives, the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage reviewed your quadrennial report at its fourteenth session held in Bogotá, Colombia from 9 to 14 December 2019.

I am pleased to inform you that based on the information provided therein, and with reference to paragraphs 94 and 95 of the Operational Directives, the Committee decided to maintain the accreditation of your organization to provide advisory services to it (Decision 14.COM 17, paragraph 5).

In accordance with paragraph 94 of the Operational Directives, your next quadrennial report should be submitted before 15 February 2023. You will receive a letter from the Secretariat in this regard a few months before the deadline.

I thank you for your interest in the safeguarding of Intangible Cultural Heritage.

Yours sincerely,

Tim Curtis
 Secretary, Convention for the Safeguarding of
 the Intangible Cultural Heritage
 Chief, Living Heritage Entity

cc: Permanent Delegation of the Kingdom of Belgium to UNESCO
 Flemish Commission for UNESCO - Belgian French speaking and German
 speaking Commission for UNESCO

7, place de Fontenoy
 75352 Paris 07, France
 Tel.: +33 (0)1 45 68 11 12
 www.unesco.org

ADVERTENTIE

Kantklosjes Houtdraaiwerk Deurknopjes



Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18
www.bobbins.be jan@bobbins.be
<https://www.facebook.com/jandemaertelaerebvba/>

AANKONDIGINGEN

Kopvliës & Ajouïne

Op zondag 24 mei 2020 zal heel Dendermonde op zijn grondvesten daveren! Het wereldberoemde Ros Beiaard zal dan eindelijk nog eens door de Dendermondse straten dansen!

In de aanloop naar deze unieke gebeurtenis brengt het Poppentheater Kalleke Step een heuse marionettenmeezingrevue!

Dit stuk is geïnspireerd op "Ons Peird mag gien ajuinen!" van wijlen Georges Dierickx.

Het verhaal speelt zich af gedurende de laatste dagen vóór de Ros Beiaardommegang.

Arthur Bolleket, een Dendermondse paardenbeenhouwer en zijn vrouw, Albertine Boelie, krijgen dan enkele heel rare schepsels over de vloer!

Tijdens en tussen de verschillende bedrijven worden een aantal bekende en ook minder bekende Dendermondse schlagers gebracht.

De teksten worden geprojecteerd zodat iedereen samen met het orkest en het koor naar hartelust kan meezingen!

Voor iedereen die houdt van volks en ongecompliceerd amusement is dit een niet te missen evenement!

THEATER KALLEKE STEP SPEELT
KOPVLIËS & AJOUÏNE
EEN MARIONETTENMEEZINGREVUE

18/04/20	20u00
19/04/20	15u00
24/04/20	20u00
25/04/20	20u00

INFO & RESERVATIE: WWW.KALLEKESTEP.BE
INFO@KALLEKESTEP.BE
0473 / 86 21 08

FEESTZAAL OSCAR ROMERO COLLEGE
CAMPUS VAN DUYSSE
P. VAN DUYSSESTRAAT 6
9200 DENDERMONDE

INGANG € 10,00
GROEPSTARIEF € 8,00 PP VANAF 20 PERSONEN
KANSENTARIEF: 1,5 EURO

Sponsors: Vlaamse Gemeenschap, VICARIS, Cera, Pilsus, BATSELIER, vovamundo, VUTENDEN, beObank, DE CORRECTIE



Volkskunstgroep Reuzegom is 75

1945, tegen het einde van de oorlog: enkele Leuvense jongeren beslissen om een wandel- en volksdansclub op te richten. Ze maken zich zorgen om de invloed van de vele buitenlandse soldaten op cultuur en moraal, en willen "gezonde ontspanning" bieden aan jonge mensen. "Reuzegom" noemen ze hun groep, naar het liedje dat elk kwartier op de beiaard van de universiteitsbibliotheek weergalmt.

Dansen wordt de belangrijkste activiteit en het ledenaantal groeit snel. De stichter, Dré Pauwels, gaat met enkele gelijkgestemde zielen op stap om de traditionele dansen te noteren in dorpen en steden. Zo wordt de rijke schat aan streekeigen dansen van de ondergang gered. In 1958 brengt Reuzegom voor het eerst een programma met enkel Vlaamse dansen.

In dat jaar draagt de stad Leuven de titels van een teloorgegangene gilde over aan Reuzegom: de Gilde van Sinte Barbelen, Anno 1488. De gilde van Haacht is peter en zo leven de gildetradities terug op in Leuven. Hoewel de oude gilde een handbooggilde was, kiezen ze de kruisboog als wapen.

Bij een volksdansoptreden horen natuurlijk ook muziek, zang en vendelen. Vele muzikanten hebben in het Reuzegom-orkest gespeeld en we hebben het geluk gehad om nooit zonder levende muziek te moeten optreden: accordeon, blokfluit, dwarsfluit, viool, hommel, slagwerk, doedelzak ... Regelmatig werden ook liederen geïntegreerd in de optredens. En stoere vendeliers mochten niet ontbreken. Bij Reuzegom werd er ook graag gefeest en oude tradities werden terug opgepikt: Vrouwkesdag, Meizang, ondersteuning van de Leuvense Meyboomplanting op 9 augustus, en Sinte-Barbara. Elke Reuzegommer die trouwde, werd bij het buitenkomen uit de kerk opgewacht door een vendelier voor een vlaggengroet en door de dansers voor een Rozenwals rond het koppel. In 1988, ter gelegenheid van de feesten voor 500 jaar Gilde van Sinte Barbelen, kwam er ook een reus bij, die Hertog Jan I van Brabant voorstelde.

Gedurende vele jaren bestond de Reuzegomkledij voor de mannen uit een witloofvest, fluwelen kniebroek en wit hemd. De vrouwen droegen een op jak en rok gebaseerd kleding in verschillende tinten, en een witte bloes met sjaal. Op het einde van de vorige eeuw werkte een werkgroep een nieuwe kledij uit, gebaseerd op twee jaar onderzoek in de literatuur en musea, naar hoe de mensen gekleed waren in de eerste helft van de 19de eeuw. Dit resulteerde vanaf het jaar 2000 in de kleurpracht en zwierige kledingstijl waarvoor Reuzegom tegenwoordig gekend is. Deze kledij is ook uitgebreid gedocumenteerd in het boek "Van Hoed tot Ondergoed" van Henri Vannoppen.

Bij het dansen lag de nadruk lange jaren op 'authentieke' traditionele dansen, maar met de jaren evolueerde Reuzegom naar een combinatie met nieuw gecreëerde dansen, en uiteindelijk naar grotendeels eigen creaties, veelal rond een verhaal: De trouw van een kantwerkster, de verhuis van een pachtersfamilie, emigratie en oorlog. De vendeliers maakten een gelijkaardige evolutie door, met de voorbije jaren enkele opmerkelijke, verhalende creaties.

75 jaar lang was Reuzegom één van de toonaangevende volkskunstgroepen in Vlaanderen en is nog niet van plan om ermee te stoppen. Nieuwe generaties dansers, vendeliers, muzikanten en schutters bouwen mee aan een continu evoluerende groep. Met onze kleurrijke, historisch verantwoorde en sierlijke kledij, met veel eigen dans- en vendelcreaties, met muziek, zang en vendelspel, hebben we menig podium gesierd of stoet opgeluisterd in binnen- en buitenland. Om dat driekwarteeuwfeest te vieren werd iets nieuw gecreëerd:

Laat de klokken luiden!

Het is 1882. Een Leuvense weesjongen loopt op de markt. Door honger gedreven probeert hij om wat centen te stelen, maar hij wordt betrapt. Van dan af aan neemt zijn leven een andere wending...

Voor onze 75ste verjaardag brengen wij voor u een totaalspektakel waarin we traditionele dans, muziek en vendelen met een hedendaagse insteek met elkaar verweven.

Datum: Zaterdag 2 mei 2020 - 20u00

Deuren: 19u15

Prijs: 16 euro (onder de 12 jaar: 10 euro)

Tickets: www.30cc.be of www.reuzegomleuven.be



Cursussen Vendelzwaaien

Open Cursusdag Vendelen 2020

Door omstandigheden (coronavirus en agendaperikelen) zal de cursus dit jaar niet doorgaan.

Cursus voor ervaren vendeliers.

Kennismakingscursus Vendelen 2020

Zondag 18 oktober 2020 - Leuven

Wil je graag eens voelen hoe het is om te vendelen ? Wil je graag beginnen met een vendelgroep ? Elk najaar richten **IVV** en **vendelen.net** een cursus vendelzwaaien voor beginners in. Ervaren lesgever-vendeliers geven de aanwezige beginners een stoomcursus vendelzwaaien.

Meer info: <https://www.vendelen.net>

Aanmelden en inlichtingen: info@vendelen.net - M: +32 496 593523

Jaarlijkse verbroedering van de Vlaamse vendeliers.

Meer info: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vendeliersverbroedering>

Aanmelden en inlichtingen: stefaan@haesen.info - M: +32 496 593523.

Vendeliersverbroedering 2020

Zondag 29 november 2020 - Herentals

Vendeliersverbroedering 2021

Zondag 21 november 2021 - Herentals

Vendeliersverbroedering 2022

Zondag 27 november 2022 - Herentals



Kalender 2020

Een overzicht van activiteiten die ons reeds bereikten:

- Zaterdag 4 april 2020 - VVKB 't Bal - **geannuleerd wegens Coronavirus**
- Vrijdag 1 en zaterdag 2 mei 2020 - Voorstelling Vredon 40
- Zaterdag 2 mei 2020 - Voorstelling Reuzegom 75
- Zaterdag 23 Mei 2020 - WK Hoogwerpen in Zwitserland - **is uitgesteld tot 2021**
- Zondag 28 juni 2020 - HGK Landjuweel in Essen
- Zaterdag 31 oktober 2020 - Vendelshow Carpevento
- Zaterdag 14 november 2020 - Vendelshow Pirrewit
- Zaterdag 21 november 2020 - Vendelshow Flago

Activiteiten toevoegen: secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be



INHOUD

In deze Volkskunst

KALENDER	2	COMMUNICATIE	18
IVV Activiteiten	2	Sociale Media	18
IVV Cursussen	2	ARCHIVEREN	19
IVV Kalender	2	Waar zijn we mee bezig	19
CONTACT	2	Archieven in Bewaring - AiB	19
EDITORIAAL	3	VOLKSVERHALEN	20
Schouderklopje	3	Over Halfvasten en zijn Greef	20
PUBLICATIES	5	INTERVIEW	23
Dans Nu - bundel 12		Pit Ballin en Ulf Verbeelen	23
Creaties van dansmeester Renaat Van		INTERNATIONAAL	27
Craenenbroeck	5	Immaterieel cultureel erfgoed gekoesterd in China	27
REDACTIONEEL	6	UNESCO	30
Abonnementen 2020	6	Accreditatie verlengd	30
SPROKKELINGEN	6	ADVERTENTIE	31
In Memoriam Anita Verbruggen	6	AANKONDIGINGEN	32
ADVERTENTIE	7	Kopvliës & Ajouïne	32
VOLKSDANS	8	Volkskunstgroep Reuzegom is 75	32
Dansbeschrijving Zatte Mazurka	8	Cursussen Vendelzwaaien	34
VENDELEN	14	Jaarlijkse verbroedering van de Vlaamse vendeliers.	34
Waar zijn we mee bezig	14	Kalender 2020	34
Monitorencursus	14	INHOUD	35
STREEKDRACHTEN	15	COLOFON	36
Een streekdrachtentocht van Walem over Rumst,		ERELEDEN	36
Reet, Boom, Niel en Schelle naar Aartselaar	15		
Materiaalbank	18		

Eindredactie

Stefaan Haesen

Redactie

Hugo Bulterijst,
Stefaan Haesen,
Gert Laekeman,
Johan Lambrechts,
Frans Monden,
Erwin Steeman
Machteld Van den Bossche
Adinda Vandenbulcke
en Henri Vannoppen.

Vormgeving

Stefaan Haesen

Druk

reclameland.be

Verschijningsdata

Volkskunst verschijnt op
15 maart,
15 juni,
15 september
en 15 december

Inlevertermijn bijdragen

Artikels kunnen
aangeleverd worden op
redactie-volkskunst@
instituutvlaamsevolkskunst.be
tot 6 weken voor verschijning

Auteursrechten

Iedere auteur is inhoudelijk
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Abonnement

Abonnees ontvangen elk kwartaal naar keuze een of twee gedrukte exemplaren en Volkskunst in digitaal formaat (mits opgave van een e-postadres aan secretariaat). Je krijgt tevens een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je aan het digitale archief van IVV: alle digitaal beschikbare publicaties, losse dansen, vendelreeksen, kledijbeschrijvingen en *Volkskunst*.

Het abonnementsgeld voor 2020 bedraagt 25 euro.

Buitenlandse abonnees betalen 35 euro.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening

IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van

IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Volkskunst e-Nieuwsbrief

Inschrijven kan op de webstek (onderaan in de rechtse kolom) of door het sturen van een e-mail naar
e-nieuwsbrief@instituutvlaamsevolkskunst.be.



ERELEDEN

Ere-voorzitter

Frans 'Sus' Geens (†2013)

Ereleden

Adriaan Claeys (†2002)

Marc De Maertelaere (†2018)

Dree Pauwels (†2016)

Andrea Sterck

Gilberte Van Espen

Renaat Van Overbeke (†2017)

Etienne Vankeirsbilck



VU: Stefaan Haesen, Jubellaan 123, 2800 Mechelen